

ARCHIV NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

JINDŘICH PRUCHA **(* 1886 - † 1914)**

Inventář osobního fondu

Časové rozmezí fondu: 1907-1914 (1980)

Značka fondu: 12

Číslo evidenčního listu NAD: 25

Evidenční číslo inventáře: 89

Zpracovala: Jiřina Janišová, Lucie Večerníková

Místo: Praha 1996, 2016

Jindřich Prucha (1886-1914)

Jindřich Prucha byl český malíř, krajinář i portrétista, významný kolorista, představitel fauvismu, impresionismu a expresionismu. Narodil se jako nejmladší z pěti dětí. Nejstarší sestra Vojslava, od dvaceti let téměř hluchá, byla Jindřichovi po celý život oporou a po jeho smrti opatrovala pozůstalost.

Otec Josef Prucha byl ve službách četnictva, takže rodina se několikrát stěhovala při jeho přeložení. Jindřich se narodil za otcova působení v Uherském Hradišti. V roce 1891 se stěhuje do Klatov, kde Jindřich začíná chodit do školy. Zde se také naučil lyžovat a byl později průkopníkem tohoto sportu ve vnitrozemí tehdy spíše neznámého. Roku 1896 přicházejí do Čáslavi, kde o rok později Jindřich začíná navštěvovat gymnázium. Matka v té době již trpí těžkým revmatismem a záduchou, zdejší klima nedaleko zadýmeného nádraží jí neprospívá, otec nachází samotu Županda nad obcí Běstvina v Železných horách, kam jezdí na letní byt. Roku 1901 Župandu kupuje s úmyslem usadit se zde po odchodu do penze. Zde nalezne Jindřich Prucha svůj domov a kraj Železných hor se mu stává osudem. V letech 1904–1905 maluje své první oleje pod vedením pokrokového gymnaziálního profesora Kleina, který postřehnu nadání svého studenta a překračuje navyklý rámeček tehdejší výuky kreslení.

Po maturitě v roce 1905 uvažuje Prucha o přírodních vědách, nakonec z ryze praktických důvodů začíná studovat filologii na pražské filozofické fakultě. Nedokáže však opustit umění. Vstupuje do pěveckého spolku Hlahol a jeho poznámky z přednášek jsou bohatě iluminovány. Dychtivě navštěvuje výstavy světového i domácího umění, sleduje výtvarné časopisy. Již v roce 1906 maluje první oleje na řece Doubravě jako reminiscence na práce Antonína Chittussiho, rodáka z nedalekého Ronova nad Doubravou. Malování jej stále více přitahuje. V letech 1907–1908 navštěvuje v Praze po tři semestry soukromou malířskou školu Ludvíka Vacátka, žáka Pruchova pozdějšího mnichovského učitele.

Otec je roku 1908 přeložen do Prahy, již po roce je však penzionován a rodina se trvale stěhuje na Župandu. Jindřich maluje první závažný obraz Opukový lom a koncem roku 1908 jej předkládá spolu s dvěma dalšími pracemi a žádá o přijetí za člena Spolku výtvarných umělců Mánes, kam je začátkem příštího roku přijat jako mimořádný člen. Tento dílčí úspěch bere jako potvrzení správnosti svého rozhodnutí a sděluje matce, že nebude podstupovat závěrečné zkoušky na filozofii. V roce 1909 končí Jindřich v samém závěru předčasně studia filozofie rozhodnut věnovat se plně malířství. Musí ovšem nastoupit vojenskou službu jako tzv. jednorocní dobrovolník. Službu končí na podzim 1910 důstojnickými zkouškami a odjíždí na Župandu. Jeho umění dosahuje prvního vrcholu, mezi mistrovská díla tohoto období patří například Vnitřek bukového lesa, Před bouří, Májový den, Chotěboř či Vnitřek kostela v Běstvině. Charakterizuje je kontrast i harmonie výrazně barevných ploch.

Na přelomu let 1910 a 1911 maluje Jindřich munchovský autoportrét Vlastní podobizna v zimním šatě, vyjadřující odhodlání tvořit i pochyby o správnosti této cesty. Po tři roky jsou Jindřichovy práce vytrvale odmítány k přijetí na mánesovské členské výstavy, což Prucha těžce nese, zvláště když mnohá přijatá díla pokládá za průměrná. Teprve v roce 1911 je přijat obraz Na Kozích hřbetech na vídeňskou výstavu spolku a počátkem dalšího roku se Jindřich Prucha stává řádným členem SVU Mánes.

Tou dobou odjíždí do Mnichova studovat na akademii. Dostává se do ateliéru prof. Hertericha, což současníci považují samo o sobě za uznání mimořádných umělcových kvalit. Zde vznikají Pruchovy nejvyspělejší kresebné práce, jak figurální kresby na akademii, tak expresivní obrázky črtané v ulicích Mnichova. Navštěvuje zde Munchovu výstavu. Velmi inspirující je též Stará Pinakotéka, Prucha sleduje starověké umění Egyptanů, nadšen je obrazy El Grecovými, tvoří mj. volnou kopii El Grecova Laokonta. Z kreseb, které vznikly v tomto období, je patrna kreslířská

jistota a umělec si také ověřil své portrétní schopnosti. Nakonec již v březnu 1912 Mnichov opouští. Sní o velkolepém zpracování domácích námětů, myslí na složité figurální kompozice, ale konfrontace s realitou je jiná. Prucha byl malíř, který potřeboval kontakt se skutečností, neuměl si vymýšlet. Komponované figurální obrazy tohoto období patří k méně zdařilým pracím. Studie k Pohřbu a ke Vzkříšení se však vymykají. Vzniká také rodinný Trojportrét, Jarní cesta, a obrazy Opuka a Z Borové, působící jako ozvěna fauvistického období.

V Praze se informuje o podmínkách přijetí na pražské akademii, ale odradí ho formální překážky a nevlídné přijetí Maxem Švabinským. Nakonec studuje na pražské technice deskriptivní geometrii a profesuru kreslení u Adolfa Liebschera - škola měla vychovávat středoškolské učitele kreslení. Vyžadované precizní pojetí školních prací pozoruhodně kontrastuje s uvolněnými skicami z pražského prostředí, které vznikaly ve volném čase. Jindřich Prucha moderní umění považuje za své poslání, i když s některými trendy se nemůže ztotožnit, odmítá především kubismus.

V roce 1913 Prucha studia opouští. V Praze ještě maluje drobné studie míněné jako pokus o obživu se ctí, vzniká obraz Zlatá ulička, nakonec získá otcovu „pozvánku“ domů, znovu maluje na Župandě. Vzniká Melancholický autoportrét. Po expresivním období 1910–1911, které je někdy považováno za nejsilnější, se přiklání v tvorbě k domácí tradici. V jeho uměleckém vyjadřování ale narůstá jistota sebou samým. Vznikají mistrovská díla, jako Doubravka u Spačic, Míčov. V červenci věnuje hodně energie výstavě v Ronově nad Doubravou, doprovodnou přednášku využívá k propagaci českého umění, vyzdvihuje Chittusiho, Alše i milovaného Slavička. Po vojenském cvičení odjíždí na podzim téhož roku do Kameniček, kde se utkává po svém se Slavičkovými náměty, ale vznikají i díla zcela svébytná, jako Kameničky v listopadu nebo Kameničky v mlze. Během měsíce maluje 13 obrazů.

Na jaře 1914 maluje díla, z nichž některá později Jarmila Kubíčková označuje za desetidílný cyklus pod názvem Jaro v Železných horách, mimo jiné Lichnici v máji, Suchý den a slavný obraz Ptácnice. Pro kraskovské děti maluje kulisy k divadelnímu představení Zakletá princezna Zlatohlávka s motivem kraskovské návsi. Vzniká poslední autoportrét, vyznařující svobodu, jistotu, ale možná též tušení neblahé budoucnosti. V červnu ještě vystavuje v Chotěboři, vracejí se staré náměty - Bukový háj, Kozí hřbety a Opukový lom, na kterých si ověřuje cestu, kterou od prvního provedení námětů urazil. Maluje poslední krajiny Žně a Po žních.

Po mobilizaci narukuje, 21. srpna 1914, odjíždí na haličskou frontu. Zde ještě vzniká několik posledních chvatných kreseb. Oficiálně padl 1. září 1914, měsíc před svými osmadvacátými narozeninami, v době, kdy po dlouhém hledání a pochybování konečně našel směr své umělecké cesty. Dlouho do podzimu o něm rodina nemá zprávy, jeho smrt je potvrzena teprve s několikaměsíčním zpožděním.

Literatura

- Kubíčková Dvořáková Jarmila, Jindřich Prucha. Malíř předjaří a jara, Praha 1941
Lamač Miroslav, 100 let od narození Jindřicha Pruchy, in: Výtvarná kultura 10, č. 4, 1986, s. 36-39
Lamač Miroslav, Otázky nad dílem Jindřicha Pruchy, in: Výtvarné umění 8, č. 5, 1958, s. 202-205
Matějček Antonín, Jindřich Prucha, Praha 1941
Sejček Zdeněk, Jindřich Prucha v dopisech a vzpomínkách, Praha 1988
Tomeš Jan Marius, Jindřich Prucha, Praha 1987
- Encyklopedie českého výtvarného umění, 1975
Nový slovník československých výtvarných umělců (II. díl; L - Ž), 1993
Nová encyklopedie českého výtvarného umění (N-Ž), 1995

Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Jindřicha Pruchy byl získán z několika zdrojů. Zápisník, doklady a další jednotliviny (AA 42) byly předány do archivu dr. Jiřím Šetlíkem roku 1960. Darem od dr. Anny Masarykové přibyla v letech 1965-1966 korespondence s Vojslavou Pruchovou (AA 2019 a AA 2388). Fotokopie dopisu mezi sourozenci Pruchovými (AA 2694) byly předány z ředitelství NG (originál se nachází v Chotěboři). Sochařka Blažena Borovičková-Podpěrová darovala do archivu roku 1974 rukopis vzpomínek na Jindřicha Pruchu sepsaný jeho sestrou Vojslavou a několik dopisů (AA 2804). Stejně tak další malá skupina dopisů (AA 3131) byla darována L. Havlíkovou-Dědinovou (po dr. A. Masarykové). Pohlednice s usedlostí Županda, kde J. Prucha působil (AA 3044), byla převedena ze sbírky výstřižků (1987), fotografie Jindřicha Pruchy před odchodem na frontu (AA 3474) byly do fondu přerazeny z oddělení dokumentace roku 1995.

Archivní charakteristika fondu

Soubor archiválií tvoří pouze několik jednotlivin vztahujících se k životu a dílu Jindřicha Pruchy, z nichž největší význam má rukopis vzpomínek jeho sestry Vojslavy Pruchové. Tento rukopis editoval Zdeněk Sejček v roce 1988. Fond doplňuje bohatá sbírka fotografií díla Jindřicha Pruchy.

Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky

Inventář byl vytvořen v souladu se Zásadami pro zpracování osobních archivních fondů a pro psaní jejich inventářů, platných ve shodě s prováděcí vyhláškou č. 645 zákona č. 499/2004 Sb. O archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. V rámci vnitřní skartace byly vyřazeny pomocné obálky a desky. Fond zpracovala Jiřina Janišová roku 1996 a doplnila Lucie Večerníková v roce 2016. Je uložen pod přírůstkovými čísly AA 42, AA 2019, AA 2388, AA 2694, AA 2804, AA 2978, AA 3044, AA 3131, AA 3474 a AA 4094.

Inv. č.	Obsah	Počet ks/l	Časový rozsah	Př. č. AA	Ev. jedn.
Doklady – vlastní					
1	Dovolenky Jindřicha Pruchy	2 ks	1910	42	1
2	Průkaz Spolku výtvarných umělců Mánes (mimořádné členství)	1 kus	1910	42	1
3	Účtenky	3 ks	1911	42	1
4	Potvrzení o výpůjčce knihy	1 kus	1911	42	1
5	Navštívenka	1 kus	b. d.	42	1
Doklady – cizí					
6	Josef Průcha – doručka na vyzvednutí knihy	1 kus	1909	42	1
Korespondence – jednotlivci (adresáti na druhém místě a v nominativu)					
7	Prucha Jindřich – Nežjištěná b. m., 28. 2. 1910, přiložena obálka	2 ll 1 ob.	1910	42	1
8	Kotalík Jiří – Borovičková-Podpěrová Blažena Praha, 12. 12. 1973	1 list	1973	2804	1
9	Prucha Jindřich – Marek Vladimír [Běstvina, 24. 12. 1910] (pohlednice)	1 list	1910	3044	1
10	Prucha Jindřich – Pruchová Vojslava Mnichov (München), 26. 2. 1912 (fotokopie)	5 ll	1912	2694	1
11	Pruchová Vojslava – Masaryková Anna [Třemošnice – Županda] na, 13. 12. 1956, přiložena obálka [Třemošnice – Županda], 9. 2. 1964 [Třemošnice], 18. 5. 1964, přiložena obálka [Třemošnice], 18. 5. 1964, přiložena obálka [Třemošnice – Županda], 26. 5. 1964, přiložena obálka [Třemošnice], 19. 6. 1964, přiložena obálka [Třemošnice, 13. 7. 1964], přiložena obálka [Třemošnice – Županda], 7. 9. 1964, přiložena obálka	15 ll 7 ob.	1956-1964	2019, 2388	1
Korespondence – korporace					
12	Borovičková-Podpěrová Blažena – Národní galerie v Praze Čáslav, 30. 5. 1955, přiložena obálka Čáslav, 2. 10. 1973	3 ll 1 ob.	1955-1973	2804, 3131	1
13	Národní galerie v Praze – Borovičková-Podpěrová Blažena Praha, 27. 4. 1959 (koncept)	1 list	1959	3131	1
Rukopisy - vlastní					
14	Zápisník Jindřicha Pruchy	1 kus	b. d.	42	1

Rukopisy - cizí

15	Vojslava Pruchová – vzpomínky na J. Pruchu, přiložen dopis R. Havla (12. 2. 1980)	69 ll	1948	2804	1
16	B. Borovičková-Podpěrová – Dílo malíře Železných hor, Jindřicha Pruchy - národu	2 ll	1959	2804	1

Tisky

17	Slosovací kalendář	1 kus	1911	42	1
----	--------------------	-------	------	----	---

Fotografie

18	Fotografie otce Jindřicha Pruchy Josef Prucha († 1872)	1 kus	b. d.	2978	1
19	Fotografie Jindřicha Pruchy z doby před odchodem na frontu a neznámého muže	3 ks	1914	3474	1 23/12
20	Fotografie díla Jindřicha Pruchy	46 ks	1941, b. d.	4094	1, 23/12
21	Autoportréty Jindřicha Pruchy z let 1913-1914	4 ks	1941, b. d.	4094	1
22	Fotografie z výstavy Jindřicha Pruchy v SVU Mánes	1 kus	1943	4094	1

Varia

23	Podací lístky na různé osoby	7 ks	1907-1911	42	1
24	Volný vstup do Státní galerie v Mnichově	1 kus	1911	42	1
25	Obálka s kresbami a jmény různých umělců	1 kus	b. d.	42	1
26	Poukázky na spolkovou vstupenku do Národního divadla	3 ks	b. d.	42	1

Tiráž

Jindřich Prucha (*1886 – †1914) soupis osobního fondu

časový rozsah fondu: 1907-1914 (1980)

počet evidenčních jednotek: 1 karton

počet inventárních jednotek: 26

rozsah v bm: 0,12 bm

stav ke dni: 25. 7. 2016

jméno zpracovatele: Jiřina Janišová, Lucie Večerníková

číslo evidenčního listu NAD: 25

číslo evidenční pomůcky: 89

počet stran: 7

schválil dne: 26. 7. 2016 Tomáš Hylmar